

Емілія Дмитренко

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного та
міжнародного права
emiliadmitrenko@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1469-052X>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

<http://doi.org/10.23939/law2023.37.236>

© Дмитренко Е., 2023

З’ясовано питання правового регулювання фінансових відносин під час дії воєнного стану в Україні. Розглянуто зміни у повноваженнях Кабінету Міністрів України, Міністра фінансів України, Державної казначейської служби України, Національного банку України, Верховного Головнокомандувача Збройних сил України, військових адміністрацій, місцевих органів у цей період. Обґрунтовано, що метою внесення змін до бюджетного законодавства є, насамперед забезпечення: пріоритетного фінансування видатків на безпеку й оборону, їх збільшення та перерозподілу між бюджетами; формування резервного фонду Державного бюджету України; казначейського обслуговування коштів місцевих бюджетів населених пунктів, що перебувають на територіях, на яких введено воєнний стан, та розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів, які можуть перебувати у населених пунктах на тимчасово неконтрольованій території.

Підсумовано, що зміни у правовому регулюванні банківських та валютних відносин сприяли: забезпеченню зручності, швидкості та доступності надання фінансових послуг; створенню мережі Power Banking та запровадження банкоматного національного роумінгу для безперервної роботи банківської системи, зокрема в умовах блекауту; послабленню негативного впливу неконтрольованої девальвації, дефіциту валютних надходжень на валютний ринок; забезпеченню курсової стабільності гривні; підтриманню стабільності банківської системи України у цей період.

Ключові слова: правове регулювання фінансових відносин, фінансова система України, фінансове законодавство, фінансові послуги, воєнний стан, банківська система, банківські відносини, валютні відносини, безпека.

Постановка проблеми. В умовах дії воєнного стану в Україні найважливішими завданнями держави та органів місцевого самоврядування є фінансове забезпечення усіх сфер суспільного життя, зокрема й фінансування видатків на систему безпеки й оборони у цей період. Безумовно, актуальними питаннями є, за які кошти держава буде здійснювати ці видатки, фінансово підтримувати військовослужбовців та осіб, які постраждали внаслідок війни. Вирішення цих та інших завдань потребує змін у правовому механізмі здійснення публічної фінансової діяльності, а, отже, й у регу-

люванні фінансових правовідносин. І тому фінансове законодавство у період дії воєнного стану є надзвичайно динамічним. Це пов'язано насамперед із потребою встановлення у сфері публічної фінансової діяльності певних обмежень під час дії воєнного стану, їх посилення чи послаблення. Окрім того, у зв'язку із веденням воєнних дій та прийняттям нових нормативно-правових актів виникають нові фінансово-правові норми, а деякі припиняють свою дію.

Із урахуванням зазначеного, дослідження питань правового регулювання фінансових відносин в умовах воєнного стану є актуальним.

Аналіз дослідження проблеми. Більшість науковців досліджувала загальні питання фінансових правовідносин, їх складу, змісту. Натомість небагатьма дослідниками вивчалися саме особливості цих відносин в умовах дії воєнного стану. Зокрема, правові проблеми функціонування фінансової системи України в період дії воєнного стану досліджували Гарбінська-Руденко А. В., Дудник В. М., Яценко Ю. Г. Автори резюмують, що найбільших змін зазнали Державний бюджет України та місцеві бюджети, основна частина фінансових ресурсів яких спрямована на забезпечення оборонних та соціальних потреб держави. Науковці вказали на проблеми незбалансованості видатків та доходів бюджету, значну державну заборгованість та нераціональний розподіл витрат [1, с. 132]. Окремі проблеми фінансової системи України у період дії воєнного стану з'ясувала Д. В. Коробцова. На її думку, пошук джерел фінансування та визначення напрямів використання фінансових ресурсів є основою забезпечення захисту і розвитку виробництва в країні у мирні часи і вкрай важливо, у воєнні. Учена, аналізуючи зміни у бюджетному, податковому та банківському законодавстві в Україні за часів війни, вказала і на окремі проблеми. Зокрема, зазначено, що правове регулювання оподаткування підприємництва у цей період повинно не тільки спрощувати умови його ведення, а й забезпечувати наповнення бюджетів [2, с. 142–144]. Однак багато питань правового регулювання фінансових відносин в умовах воєнного стану поки не стали предметом досліджень представників науки фінансового права.

Метою статті є розгляд актуальних питань правового регулювання фінансових відносин та особливостей їх реалізації в умовах дії воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу. В умовах дії воєнного стану зазнало суттєвих змін правове регулювання фінансових відносин. Це обумовлено необхідністю забезпечити належне функціонування фінансової системи України у цей період. Її основним завданням стає забезпечення фінансування видатків на безпеку й оборону за рахунок бюджетних коштів та інших внутрішніх і зовнішніх джерел. У зв'язку з цим виникла потреба розширити на період дії воєнного стану в Україні повноваження деяких суб'єктів фінансових правовідносин: Кабінету Міністрів України, Міністра фінансів України, Президента України як Верховного Головнокомандувача Збройних сил України, місцевих рад, місцевих державних адміністрацій, військових адміністрацій, Державної казначейської служби України, Національного банку України тощо.

Змістом діяльності цих та інших суб'єктів фінансових правовідносин в умовах воєнного стану стає як забезпечення фінансування видатків на безпеку й оборону, так і забезпечення національної та фінансової безпеки, усунення загрози втрати державної та фінансової незалежності України. Саме тому законодавцем на початку дії воєнного стану було прийнято Закони України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану” № 2118-IX від 03.03.2022 р. [3], “Про внесення змін до розділу VI “Прикінцеві та перехідні положення” Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України” № 2134-IX від 15.03.2022 р. [4].

Насамперед зазнав суттєвих змін розділ VI “Прикінцеві та перехідні положення” Бюджетного кодексу України – його було доповнено окремим пунктом 3⁸, яким розширено повноваження у сфері бюджетного процесу Кабінету Міністрів України, Міністра фінансів України, Президента України

як Верховного Головнокомандувача Збройних сил України, місцевих рад, місцевих державних адміністрацій, військових адміністрацій на період дії воєнного стану в Україні.

Щодо повноважень Кабінету Міністрів України, то зміни стосуються залучення позик від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій на підставі міжнародних договорів України, а також внесення змін до відповідних укладених міжнародних договорів України. Умовою реалізації зазначених повноважень Міністром фінансів України є обов'язкове рішення з цих питань Кабінету Міністрів України [3].

Також законодавець наділив Кабінет Міністрів України на період дії воєнного стану новими повноваженнями щодо формування резервного фонду державного бюджету України. Для його формування Кабінет Міністрів України у цей період має право приймати рішення щодо скорочення видатків і кредитування державного бюджету України та їх спрямування до резервного фонду державного бюджету України. Важливо, що прийняття таких рішень має обов'язково погоджуватися з Верховним Головнокомандувачем ЗСУ, а кошти мають використовуватися виключно на потреби ЗСУ, інших військових формувань, правоохоронних та інших державних органів, залучених до виконання завдань щодо відсічі збройної агресії, для забезпечення недоторканності державного кордону та захисту держави або для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації [3].

Актуальною законодавчою новелою на період дії воєнного стану є норми про повноваження Кабінету Міністрів України приймати рішення із урахуванням наявних фінансових ресурсів державного і місцевих бюджетів та Пенсійного фонду України. Такі рішення Кабінету Міністрів України можуть стосуватися, зокрема, особливостей формування та виконання місцевих бюджетів, діяльності учасників бюджетного процесу на відповідних територіях.

Іншою особливістю правового регулювання фінансових відносин в умовах воєнного стану в Україні є призупинення застосування окремих норм бюджетного законодавства, зокрема статті 23 Бюджетного кодексу України. Цими змінами було призупинено норму щодо обов'язково погодження з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету (відповідною комісією Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради) окремих рішень Кабінету Міністрів України (Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації, виконавчого комітету відповідної місцевої ради). Варто зазначити, що йдеться про рішення щодо перерозподілу видатків бюджету і надання кредитів із бюджету, передачі бюджетних призначень. Це також стосується і норми закону про державний бюджет України в частині обов'язковості погодження з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету рішень Кабінету Міністрів України. Окрім того, призупинено частину 6 статті 108 Бюджетного кодексу України щодо обов'язковості погодження з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету рішень Кабінету Міністрів України про розподіл та перерозподіл обсягів субвенцій та додаткових дотацій з державного бюджету місцевим бюджетам, між місцевими бюджетами [4].

Характеризуючи особливості правового регулювання фінансових відносин в умовах воєнного стану в Україні, також доцільно звернути увагу на повноваження нових учасників бюджетного процесу – військово-цивільних адміністрацій або військових адміністрацій (у разі їх утворення) (далі – військових адміністрацій). Бюджетні повноваження військових адміністрацій визначені насамперед у статті 15 Закону України “Про правовий режим воєнного стану”. Вони полягають, зокрема, у складанні та затвердженні місцевого бюджету, внесенні змін до нього, у забезпеченні виконання відповідного бюджету [5, ст. 15].

У зв'язку із запровадженням воєнного стану у законодавстві обсяг повноважень військових адміністрацій у бюджетному процесі було уточнено та розширено. Так, пункт 22¹ розділу VI “Прикінцеві та перехідні положення” Бюджетного кодексу України було доповнено підпунктом 5, яким передбачено, що військові адміністрації здійснюють функції органів місцевого самоврядування, їх виконавчих органів, місцевих державних адміністрацій, військово-цивільних адміністрацій у частині бюджетних повноважень [3]. Окрім того, розділ VI було доповнено пунктом 22². Відповідно до внесених змін, військові адміністрації в умовах воєнного стану для забезпечення національної без-

пеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності можуть приймати рішення про перерахування коштів з місцевих бюджетів до державного бюджету [3, 4]. Пізніше розділ VI було доповнено пунктом 22⁵ щодо окремих повноважень місцевих державних адміністрацій, військових адміністрацій. Вони, зокрема, стосуються їх права приймати рішення: про здійснення окремих видатків, здійснення видатків, не віднесених до відповідних місцевих бюджетів Бюджетним кодексом України, і видатків на утримання бюджетних установ одночасно з різних бюджетів шляхом надання міжбюджетного трансферту з відповідного місцевого бюджету; передачу коштів із спеціального фонду місцевого бюджету (окрім власних надходжень бюджетних установ та міжбюджетних трансфертів) до загального фонду місцевого бюджету [6].

Інші особливості реалізації військовими адміністраціями повноважень як учасників бюджетного процесу в умовах воєнного стану визначено у постанові Кабінету Міністрів України “Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану” № 252 від 11.03.2022 р. Відповідно до цієї постанови, військові адміністрації здійснюють передачу бюджетних призначень від одного головного розпорядника бюджетних коштів до іншого, перерозподіл видатків бюджету і надання кредитів із бюджету за бюджетними програмами. Важливо, що реалізація зазначених повноважень не вимагає погодження відповідною комісією місцевої ради. Також військові адміністрації в умовах воєнного стану мають право: затверджувати місцеві (цільові) програми, вносити до них зміни; здійснювати розподіл та перерозподіл обсягів трансфертів із державного та місцевих бюджетів місцевим бюджетам. З огляду на воєнний стан, відповідно до зазначеної постанови Кабінету Міністрів України, військові адміністрації приймають рішення (кожна із сторін) про передачу коштів між місцевими бюджетами без укладення договорів [7].

Зазнали суттєвих змін і повноваження Державної казначейської служби України. Це пов'язано зі змінами казначейського обслуговування розпорядників бюджетних коштів та коштів інших клієнтів в умовах воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях. Зміни насамперед стосуються повноважень щодо казначейського обслуговування коштів місцевих бюджетів населених пунктів, що перебувають на територіях, на яких введено воєнний стан. У Постанові Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану” № 590 від 09.06.2021 р. визначено, що доходи загального фонду місцевих бюджетів населених пунктів, що перебувають на територіях, на яких введено воєнний стан, у розмірі 80 відсотків спрямовуються на погашення позик, наданих на покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів (за наявності заборгованості за такими позиками) та обслуговування місцевого боргу. Кошти загального та спеціального фонду місцевих бюджетів акумулюються та обліковуються на відповідних аналітичних рахунках у Державній казначейській службі України. Важливо, що у разі припинення діяльності органів місцевого самоврядування залишки коштів місцевих бюджетів тимчасово, до скасування воєнного стану, зберігаються на рахунках таких місцевих бюджетів, відкритих у Державній казначейській службі України, до прийняття рішення щодо їх спрямування та використання. Оскільки в умовах війни окремі розпорядники (одержувачі) бюджетних коштів можуть перебувати у населених пунктах на тимчасово неконтрольованій території, то головні розпорядники бюджетних коштів можуть звертатися до Державної казначейської служби України щодо припинення здійснення видатків з їх рахунків.

Іншою суттєвою ознакою виконання повноважень Державною казначейською службою України на період дії воєнного стану є певна черговість відкриття асигнувань із державного бюджету України за видатками його загального фонду та здійснення платежів за дорученнями клієнтів із урахуванням ресурсної забезпеченості єдиного казначейського рахунка. Насамперед здійснюються видатки на національну безпеку і оборону, на оплату праці працівників бюджетних установ, на обслуговування державного та гарантованого державою боргу. У разі введення воєнного стану перерахування міжбюджетних трансфертів із державного бюджету місцевим бюджетам населених пунктів на тимчасово неконтрольованій території Державною казначейською службою України не здійснюється. Щодо неперерахованих обсягів міжбюджетних трансфертів із державного

бюджету місцевим бюджетам населених пунктів на тимчасово неконтрольованій території, то вони можуть перерозподілятися шляхом збільшення обсягу міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам населених пунктів, на територію яких переміщуються особи (споживачі гарантованих послуг) із населених пунктів на тимчасово неконтрольованій території [8].

Неможливо оминати увагою й зміни у правовому регулюванні банківських відносин у період, що аналізується. Насамперед Радою НБУ було ухвалено “Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану” (далі – Основні засади), які діятимуть під час правового режиму воєнного стану, а за потреби також деякий час після його завершення до нормалізації функціонування економіки та фінансової системи. У документі визначено основні завдання банківської системи та НБУ в умовах війни, а саме: забезпечення надійного та стабільного функціонування банківської системи; максимальне забезпечення потреб оборони України, безперебійного функціонування фінансової системи та об’єктів критичної інфраструктури. За таких умов НБУ, відповідно до законодавства про воєнний стан та Основних засад, може фінансувати дефіцит державного бюджету. Однак Радою НБУ акцентовано увагу, що із урахуванням потенційних ризиків, пов’язаних із монетизацією дефіциту державного бюджету, НБУ фінансуватиме лише критичні видатки Уряду в обмежених обсягах та лише шляхом купівлі цінних паперів Уряду на первинному ринку. Водночас зусилля НБУ будуть спрямовані до якнайшвидшої повної відмови від фінансування дефіциту державного бюджету, що збереже довіру до його монетарної політики та не ускладнить співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями [9].

Зміст діяльності НБУ під час воєнного періоду визначено й у Законі України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв’язку із введенням воєнного стану в Україні”. Відповідно до внесених змін НБУ протягом цього періоду має вести спеціальні рахунки. Кошти, які будуть зараховуватися на ці рахунки, мають використовуватися для забезпечення потреб держави у відсічі збройної агресії проти України та ліквідації її наслідків, а також для благодійних пожертв та гуманітарної допомоги [10]. Наприклад, у НБУ відкритий спеціальний рахунок для підтримки ЗСУ (станом на 01.09.2022 р. ЗСУ було перераховано майже 19,6 млрд гривень [11].

Особливістю аналізованого закону є та, що прийнятими змінами буде вирішено окремі проблеми, що існують на ринку фінансових послуг. Йдеться насамперед про продовження терміну дії Закону України “Про фінансову реструктуризацію” до 01.01.2028 р. Це, безумовно, сприятиме вирішенню проблем із погашенням кредитів як для банків, так і для їхніх клієнтів. Також окремими нормами цього закону, які стосуються кредитних спілок, передбачено можливість тимчасового зупинення їх діяльності у зв’язку з воєнним станом. Прийняття цієї норми дозволить попередити неплатоспроможність кредитних спілок, а їх вкладникам – зберегти заощадження [10].

Важливо, що в умовах ведення військових дій рішеннями Правління НБУ дещо змінено формат надання фінансових послуг та вжито відповідних заходів у зв’язку із цим. Так, постановою Правління НБУ “Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп” № 23 від 25 лютого 2022 року було затверджено Правила роботи банків у зв’язку з введенням в Україні воєнного стану. Відповідно до цих правил, банки України протягом періоду дії воєнного стану та 30 календарних днів після його припинення чи скасування: під час визначення класу боржників (контрагентів) зупиняють відлік часу для визначення періодичності для здійснення банком переоцінки та перевірки наявності та стану майна, отриманого в заставу; мають право застосовувати до боржників (контрагентів) інструменти довгострокової реструктуризації без передавання заборгованості таких боржників (контрагентів) до підрозділу роботи з непрацюючими активами. Окрім того, фінансові установи мають право приймати рішення про зміну місцезнаходження відокремлених підрозділів [12].

Серед інших своєчасних рішень НБУ у цей період варто назвати перегляд фінансовими установами розміру комісії на здійснення різних фінансових операцій для фізичних та юридичних осіб (за переказування коштів, за користування картками, за обслуговування карток та рахунків, за зняття готівки в Україні та за кордоном тощо). До того ж, було прийнято рішення про розширення можли-

вості зняття готівки під час розрахунків також і у інших надавачів фінансових послуг (підприємств торгівлі, аптек, АЗС тощо). Ще однією актуальною новелою банківського законодавства під час воєнного стану є прийняття норм про дозвіл користуватися коштами на рахунках, на які був накладений арешт органами державної виконавчої служби чи приватними виконавцями [11].

У період дії воєнного стану НБУ не залишив поза увагою таке важливе питання, як гарантування вкладів фізичних осіб. Так, НБУ прийняв рішення, що у цей період, а також упродовж трьох місяців після його завершення буде гарантуватися повна сума вкладів фізичних осіб, зокрема і вклади в Ощадбанку як учасника Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Позитивною стороною останнього рішення є його відповідність світовій практиці і забезпечення реалізації принципу рівності усіх банків у цій сфері.

Варто вказати і на окремі зміни у правовому регулюванні валютних відносин. Серед важливих рішень НБУ можна виокремити такі: зафіксовано офіційний курс гривні до долара США на рівні 36,57 грн за долар США; підвищено облікову ставку до 25 % річних; спрощено валютні обмеження, зокрема для волонтерів, благодійних фондів та експортерів; продаж без обмежень іноземної валюти у банках, операторів поштового зв'язку, у обмінних пунктах та через онлайн-банкінг; заборона купівлі іноземної валюти у відділеннях банків, окрім відділень, розташованих на територіях, що перебувають під загрозою окупації державою-агресором (у разі наявності валюти); введено обмеження з 01.03.2022 р. на зняття на день коштів; купівля за вигідним курсом валюти за безготівковим розрахунком та відкриття безготівкового валютного депозиту [11]. Однак доцільно зважати на те, що перелік валютних обмежень та особливостей їх застосування зазнали та ще будуть зазнавати змін в умовах воєнного стану, залежно від викликів, які виникають перед банківською системою у цей період.

Не можна оминати увагою впровадження НБУ плану заходів для забезпечення безперервної роботи банківської системи у разі тривалої відсутності електроенергії (блекауту) [13]. Йдеться про ініціативу НБУ щодо створення в Україні спільної банківської мережі – Power Banking. Її метою стало забезпечення безперервності надання банківських послуг, навіть в умовах блекауту. До мережі долучилися усі 14 системно важливі банки та понад 1 000 відділень в усіх регіонах держави [11]. У відділеннях мережі Power Banking в умовах блекауту для всіх клієнтів були доступними такі банківські послуги: отримання готівки у банкоматах чи в касі; платежі та переказ коштів через касу чи термінали самообслуговування; обмін валют (у разі її наявності в касі); консультації менеджерів із фінансових питань. Окрім того, у відділеннях мережі Power Banking за ініціативи НБУ було запроваджено банкоматний національний роумінг, до якого долучилися найбільші банки. У результаті – власники карток отримали зручний доступ до своїх коштів через встановлення єдиних лімітів на їх зняття в банкоматах, скасування додаткових комісій для власників карток інших банків [13]. Як бачимо, НБУ було прийнято чимало змін до банківського та валютного законодавства з метою забезпечення стабільності фінансової системи України у цей період.

Висновки. Отже, здійснений аналіз дає підстави до таких висновків:

- зміни у правовому регулюванні фінансових відносин в умовах воєнного стану обумовлені необхідністю забезпечити належне фінансування видатків на безпеку й оборону та потребою розширити у зв'язку із цим повноваження Кабінету Міністрів України, Міністра фінансів України, Державної казначейської служби України, НБУ, Верховного Головнокомандувача ЗСУ, місцевих рад, місцевих державних адміністрацій, військових адміністрацій;
- метою внесення змін до бюджетного законодавства є насамперед забезпечення: пріоритетного фінансування видатків на безпеку й оборону, їх збільшення та перерозподілу між бюджетами; формування резервного фонду Державного бюджету України; казначейського обслуговування коштів місцевих бюджетів населених пунктів, що перебувають на територіях, на яких введено воєнний стан, та розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів, які можуть перебувати у населених пунктах на тимчасово неконтрольованій території;

- зміни у правовому регулюванні банківських та валютних відносин сприяли: забезпеченню зручності, швидкості та доступності надання фінансових послуг; створенню мережі Power Banking та запровадження банкоматного національного роумінгу для безперервної роботи банківської системи, зокрема в умовах блекауту; послабленню негативного впливу неконтрольованої девальвації, дефіциту валютних надходжень на валютний ринок; забезпеченню курсової стабільності гривні; підтриманню стабільності банківської системи України у цей період.

Усе зазначене, безумовно, забезпечило належне фінансування видатків на оборону й безпеку, надання фінансових послуг, а отже, сприяло стабільності фінансової системи в умовах дії воєнного стану. Перспективними напрямками подальших розвідок можуть стати питання регулювання бюджетних, податкових, банківських та валютних правовідносин в умовах дії воєнного стану та у повоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гарбінська-Руденко А. В., Дудник В. М., Яценко Ю. Г. (2022). Правові проблеми функціонування фінансової системи України в період дії воєнного стану // Аналітично-порівняльне правознавство. № 2. С. 132–136.

2. Коробцова Д. В. (2022). Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану // Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 2. С. 141–146.

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану : Закон України № 2118-IX від 03.03.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#n26> (дата звернення 23.01.2023).

4. Про внесення змін до розділу VI “Прикінцеві та перехідні положення” Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України : Закон України № 2134-IX від 15.03.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2134-20#n27> (дата звернення 23.01.2023).

5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України № 389-VIII від 12.05.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 23.01.2023).

6. Про внесення змін до розділу VI “Прикінцеві та перехідні положення” Бюджетного кодексу України щодо посилення гнучкості місцевих бюджетів та підвищення оперативності прийняття рішень : Закон України № 2390-IX від 09.07.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2390-20#Text> (дата звернення 23.01.2023).

7. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України № 252 від 11.03.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 23.01.2023).

8. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України № 590 від 09.06.2021 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#n9> (дата звернення 23.01.2023).

9. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану: Схвалено рішенням Ради Національного банку України від 15.04.2022 р. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG-ml_2022.pdf?v=4 (дата звернення 24.01.2023).

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні : Закон України № 2463-IX від 27.07.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2463-20#Text> (дата звернення 24.01.2023).

11. Офіційний сайт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 24.01.2023).

12. Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп: Постанова Правління Національного банку України № 23 від 25.02.2022 р.. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0023500-22#Text> (дата звернення 25.01.2023).

13. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України № 23 від 25.02.2022 р. : Постанова Правління Національного банку України № 239 від 05.12.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0239500-22#Text> (дата звернення 25.01.2023).

REFERENCES

1. Harbinska-Rudenko, A. V., Dudnyk, V. M., Yatsenko, Yu. H. (2022). *Pravovi problemy funkcionuvannia finansovoi systemy Ukrainy v period dii voiennoho stanu*. [Legal problems of the functioning of the financial system of Ukraine during the period of martial law]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo. [Analytical and comparative jurisprudence]*. Noю 2. P. 132–136 [in Ukrainian].
2. Korobtsova, D. V. (2022). *Pravove zabezpechennia finansovoi bezpeky derzhavy v umovakh voiennoho stanu*. [Legal provision of the financial security of the state in conditions of martial law]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo. [Analytical and comparative jurisprudence]*. Noю 2. P. 141–146 [in Ukrainian].
3. *Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo osoblyvosti opodatkuvannia ta podannia zvitnosti u period dii voiennoho stanu*. [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the peculiarities of taxation and reporting during the period of martial law] : Zakon Ukrainy No. 2118-IX vid 03.03.2022 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#n26> (Accessed: 23.01.2023) [in Ukrainian].
4. *Pro vnesennia zmin do rozdlu VI "Prykintsevi ta perekhidni polozhennia" Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy*. [On amendments to Chapter VI "Final and Transitional Provisions" of the Budget Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine] : Zakon Ukrainy No. 2134-IX vid 15.03.2022 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2134-20#n27> (Accessed: 23.01.2023) [in Ukrainian].
5. *Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu*. [On the legal regime of martial law] : Zakon Ukrainy No. 389-VIII vid 12.05.2015 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (Accessed: 23.01.2023) [in Ukrainian].
6. *Pro vnesennia zmin do rozdlu VI "Prykintsevi ta perekhidni polozhennia" Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy shchodo posylennia hnuchkosti mistsevykh biudzhativ ta pidvyshchennia operatyvnosti pryiniattia rishen*. [On making changes to Chapter VI "Final and Transitional Provisions" of the Budget Code of Ukraine regarding strengthening the flexibility of local budgets and increasing the efficiency of decision-making] : Zakon Ukrainy No. 2390-IX vid 09.07.2022 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2390-20#Text> (Accessed: 23.01.2023) [in Ukrainian].
7. *Deiaki pytannia formuvannia ta vykonannia mistsevykh biudzhativ u period voiennoho stanu*. [Some issues of formation and monitoring of local budgets during the period of martial law] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 252 vid 11.03.2022 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text> (Accessed: 03.01.2023) [in Ukrainian].
8. *Pro zatverdzhennia Poriadku vykonannia povnovazhen Derzhavnoiu kaznacheiskoiu sluzhboiu v osoblyvom rezhymi v umovakh voiennoho stanu*. [On the approval of the Procedure for the exercise of powers by the State Treasury Service in a special regime under martial law] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy No. 590 vid 09.06.2021 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#n9> (Accessed: 23.01.2023) [in Ukrainian].
9. *Osnovni zasady hroshovo-kredytnoi polityky na period voiennoho stanu*. [Basic principles of monetary policy during martial law] : Skhvaleno rishenniam Rady Natsionalnoho banku Ukrainy vid 15.04.2022 r. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG-ml_2022.pdf?v=4 (Accessed: 24.01.2023) [in Ukrainian].
10. *Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo osoblyvosti diialnosti finansovoho sektoru u zviazku iz vvedenniam voiennoho stanu v Ukraini*. [On the introduction of changes to some legislative acts of Ukraine regarding the specifics of the financial sector in connection with the introduction of martial law in Ukraine] : Zakon Ukrainy No. 2463-IX vid 27.07.2022 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2463-20#Text> (Accessed: 24.01.2023) [in Ukrainian].
11. *Ofitsiyni sait Natsionalnoho banku Ukrainy*. [The official website of the National Bank of Ukraine]. URL : <https://bank.gov.ua/> (Accessed: 24.01.2023) [in Ukrainian].
12. *Pro deiaki pytannia diialnosti bankiv Ukrainy ta bankivskykh hrup*. [About some issues of the activity of Ukrainian banks and banking groups] : postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy No. 23 vid 25.02.2022 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0023500-22#Text> (Accessed: 25.01.2023) [in Ukrainian].
13. *Pro vnesennia zmin do postanovy Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy vid 25 liutoho 2022 roku No. 23*. [On making changes to the resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated February 25, 2022 No. 23]: Postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy No. 239 vid 05.12.2022 r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0239500-22#Text> (Accessed: 25.01.2023) [in Ukrainian].

Дата надходження: 20.01.2023 р.

**CURRENT ISSUES OF LEGAL REGULATION OF FINANCIAL RELATIONS UNDER
THE CONDITIONS OF MARTIAL STATE IN UKRAINE**

Clarifies the issue of legal regulation of financial relations during martial law in Ukraine. Changes in the powers of the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Minister of Finance of Ukraine, the State Treasury Service of Ukraine, the National Bank of Ukraine, the Supreme Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine, military administrations, and local bodies during this period were considered. It is justified that the purpose of making changes to the budget legislation is primarily to ensure: priority financing of security and defense expenditures, their increase and redistribution between budgets; formation of the reserve fund of the State Budget of Ukraine; treasury service of funds of local budgets of settlements located in territories where martial law has been imposed, and managers (recipients) of budget funds who may be in settlements in temporarily uncontrolled territory.

It is concluded that changes in the legal regulation of banking and currency relations contributed to: ensuring the convenience, speed and availability of financial services; the creation of the Power Banking network and the introduction of ATM national roaming for uninterrupted operation of the banking system, including in blackout conditions; weakening of the negative impact of uncontrolled devaluation, deficit of foreign exchange receipts on the foreign exchange market; ensuring exchange rate stability of the hryvnia; maintaining the stability of the banking system of Ukraine during this period.

Key words: legal regulation of financial relations, financial system of Ukraine, financial legislation, financial services, martial law, banking system, banking relations, currency relations, security.